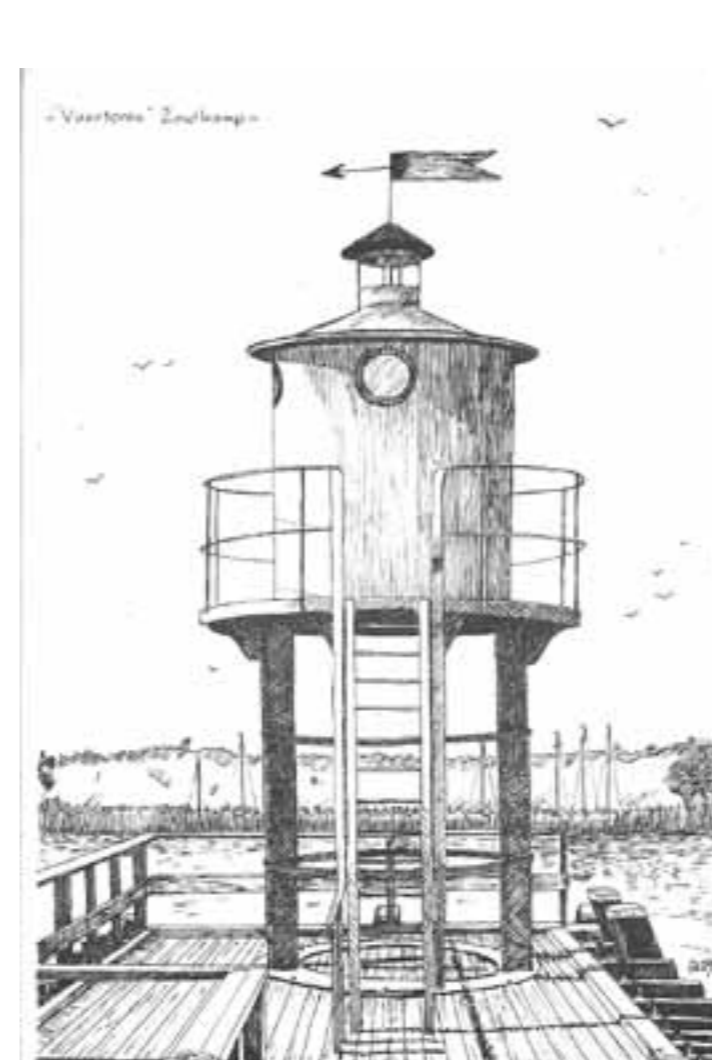

Het vuurtorentje van Zoutkamp in 2001. Foto Guus Mahler

Pentekening van Esther Toxopeus

Het vuurtorentje van Zoutkamp

door Peter Kouwenhoven en Michaël Maerckaert

Aan de monding van het Reitdiep, bij het oude vestingstadje Zoutkamp, staat een grijs metalen vuurtorentje op een langgerekt houten havenhoofd. Het heeft een ouderwets model maar ziet eruit als nieuw: vermoedelijk een replica. Er was niets over bekend, totdat ons Belgische verenigingslid Michaël Maerckaert enkele maanden geleden in het bezit kwam van een 'zichtkaart' met daarop een pentekening van het vuurtorentje.

Michaël kocht de kaart op internet en ging op zoek naar informatie over het torentje. Hij kon niet veel vinden en nam daarom contact op met enkele leden van de vuurtorenvereniging, met de vraag of iemand meer wist over dit havenlicht. Buiten enkele foto's van het torentje uit 1988 ontving hij geen informatie. Vervolgens stuurde hij een e-mail naar het Visserijmuseum te Zoutkamp met de vraag of men daar over gegevens van het vuurtorentje beschikte. Na enige tijd kwam er antwoord. Het havenlicht was inder-

daad een replica, geplaatst in 1988, na een actie in het dorp. Het origineel is in 1950 afgebroken. Wanneer het is gebouwd is niet bekend. Het Visserijmuseum probeert dat nog uit te zoeken. Het plaatsen van de replica hing samen met een rond 1980 gestart project om het maritieme erfgoed van Zoutkamp te beschermen en waar mogelijk te herstellen. De eerste fase daarvan was het herstel van het 'Laange Heufd', het destijds buitendijks gelegen houten havenhoofd waarop het karakteristieke vuurtorentje had

gestaan. Een ander onderdeel van dit project was de herbestemming van de voormalige betonningsloods tot visserijmuseum. In 1994 werd het geopend.

Een bijzonder verhaal

Als dank voor de verkregen informatie stuurde Michaël het Visserijmuseum een foto van de 'zichtkaart' (in het Nederlands: ansichtkaart). Op de achterkant van de kaart staat de bronhouder vermeld: Toxopeus – Zoutkamp, en de drukkerij: De Marne, Leens. Het versturen van deze foto naar het Visserijmuseum was voor Michaël het begin van een bijzonder verhaal: *"De persoon die het antwoord op mijn e-mail zond was ... Esther Toxopeus en zij heeft de pentekening van het vuurtorentje gemaakt. Zij werkte toen bij drukkerij De Marne en heeft daar de kaarten ook nog gedrukt. Later baatte ze een eigen winkel/postkantoor uit en verkocht daar de zichtkaarten. Eén van de kaarten werd gekocht door een bewoner uit de Spuistraat in Zoutkamp die ze in 1995 naar Groningen verzond. Enkele maanden geleden kwam deze zichtkaart te koop op de internet-site Marktplaats waar ik ze uiteindelijk kocht. Zo kwam de kaart bij mij in België terecht. Het is nu voor mij niet alleen een zichtkaart met een pentekening van een vuurtorentje maar een zichtkaart met een Verhaal! Hartelijk dank aan mevrouw Esther Toxopeus en het Visserijmuseum te Zoutkamp voor hun informatie."*

Visserij

Het havenlicht van Zoutkamp komt niet voor in mijn recent uitgegeven boek 'Vuurtorens, lichtschepen en kapen'. Mijn e-mail naar het Visserijmuseum met het verzoek om informatie bleef destijds onbeantwoord. Ik beschikte alleen over een recente foto van het havenlicht, gemaakt door Guus Mahler. Dat was te mager om er een paragraaf aan te wijden.

De e-mailwisseling met Michaël maakte mij enorm enthousiast. Ik ben onmiddellijk verder gaan zoeken naar informatie op internet.

In de tweede helft van de negentiende eeuw kwam de visserij in Zoutkamp tot grote bloei. Er werd gevestigd op schelvis, tong, schar, bot en tarbot. De Zoutkamper schol was tot in Rotterdam beroemd. In deze periode, onder het bewind van koning Willem III, zijn de buitendijkse havenhoofden aangelegd, waardoor de 'Buitenhaven' ontstond. Het precieze bouwjaar van de houten steigers is niet duidelijk, maar dat moet in ieder geval voor 1890 zijn geweest, het jaar dat er een eind kwam aan de regeerperiode van Willem III. Het havenlicht is mogelijk direct bij het opleveren van de havenhoofden geplaatst. Ik heb gezocht naar oude ansichtkaarten van de Buitenhaven. De oudste die ik kon vinden, met daarop het vuurtorentje, dateert van 1910.

Na 1920 werd er voor het eerst vanuit Zoutkamp met stoomtrawlers in de Noordzee op rond- en platvis gevestigd. In deze periode nam ook de garnalenvisserij in betekenis toe. In 1922 werd er een spoorlijn aangelegd van Zoutkamp naar Groningen, om de vis sneller te kunnen transporteren. Tussen 1930 en 1933 werd er in Zoutkamp een groot haventerrein aangelegd, met een vishal.

In 1938 kwam de trawlvissersvloot ten einde maar ondertussen was de garnalenvisserij steeds meer in omvang toegenomen. Na een dip in de jaren dertig en het begin van de Tweede Wereldoorlog, kwam de garnalenvisserij in de jaren zestig tot een hoogtepunt. De Zoutkamper vissersvloot bestond in die tijd uit 35 schepen. Het bevreemde mij dan ook dat het Visserijmuseum aangaf dat het havenlicht in 1950 is afgebroken, terwijl de haven intensief in gebruik was. 1969 leek mij een logischer moment om het torentje te verwijderen. Dat was het moment waarop de Lauwerszee werd afgesloten en een einde maakte aan de visserijactiviteiten vanuit Zoutkamp. De Zoutkamper vloot vertrok voortaan vanuit Lauwersoog, om te vissen op de Noordzee. Maar het Visserijmuseum is zeker van het jaartal 1950 en oude ansichtkaarten bevestigen ook dat het havenlicht al ruim voor 1969 is verdwenen. Op een kaart uit 1963 is het licht al niet meer aanwezig.

Mogelijk komt er in de loop van de tijd nog meer informatie boven water, zodat ik in een herdruk van mijn vuurtorenboek een nieuwe paragraaf over Zoutkamp op kan nemen.